

זכרונות ר' דב בער מבוליחוב

הוויכוח שהתמשך מספר ימים התחלק לשני חלקים מרכזיים. הראשון, האמונה במשיח. והשני, עלילת הדם המפורסמת. כהוכחה לעלילת הדם הסתייעו הפראנקי-סטים בראשי-תיבות הנאמרים בהגדה של פסח, דצ"ך עד"ש באח"ב. לטענתם ראשי התיבות הללו הינם: דם צריכים כולנו. על דרך שעשו באותו איש חכמים בירושלים (כנגד רמז זה טענו היהודים שראשי התיבות הינם: דברי צורינו כזב. עלילת דם שקר. בני אברהם חלילה בזאת).

לקראת סיום הוויכוח נותר רבי חיים הכהן רפפורט (ת"ס-תקל"א: 1699-1771), רבה של לבוב, כמייצג יחיד מטעם היהודים. רבי חיים הגיע לוויכוחים עטוף בתכריכים מתחת לבגדיו. בכתיבת טענות התשובה שלו בשפה הפולנית, הסתייע הרב רפפורט בסוחר רבי דב בער מבוליחוב, ששלט היטב בשפה הפולנית ובכתיב הדת הנוצרית.

הארכיבישוף הכריע שטענת השימוש בדם הנוצרים לא הוכחה, ומשכך יש להעביר את הדיון לבית הדין של הכנסייה.

אחד מהפראנקיסטים המאוכזב מפסיקה זו נופף בידו מול הרב רפפורט, ואמר לו: "חיים! זממת לשפוך את דמנו, כאשר הכרזת חרם עלינו, בשנת תקט"ז בעיר ברודי - הרי לך דם תחת דם".

בספר זיכרונות נוסף, מתאר רבי דב בער כיצד ידיעותיו בשפה הפולנית סייעו לרב רפפורט.

בשנת תקי"ג (1753) נפטר בקהילת קומרנה הסמוכה ללבוב, עשיר בשם אהרן. חתנו שמואל שרצה ליטול חלק בירושה, הוציא בבית הדין

העיר עד לפני בית העצה, היינו ה'רטהויז' (=בית המועצה) שבאמצע העיר.

"ועלה ערל אחד על עמוד גבוה מהעם והפסק כתוב בידו, וקרא אותו בקול רם לעיני ולאזני כל העם מקצה, כל תושבי העיר הגדולה, וגם כבוד הרבנים המשולחים מכל קהילות קדושות דהגליל, עם כל היהודים הנלווין מבני עמנו, היו מוכרחים לעמוד עמהם ולראות ולשמוע, איך פער פיו לבלי חוק בדברי בזיון ושפלות נגד בני עמנו, וחירופים וגידופים על דברי התלמוד הקדוש... ושם הייתה אש גדולה בוערת שהציתו לזה, ולקח התליין הספרים מהשק אחד אחד, ופותח נגד העם וזורק כל ספר וספר אל האש הבורעת. וגעו הרבנים המשולחים, וכל בני ישראל הנלווים עמהם, בכייה גדולה".

תקופה קצרה לאחר מכן, נהרג הארכיבישוף במיתת משונה. כוס היין ששתה התבקעה, והוא נפל ארצה למרחק כמה אמות, ולאחר שלושה ימים של ייסורים שבהם הוא טען שהחדר מלא באותיות הספרים שבאו לנקום בו, צנח הארכיבישוף ומת. באותה שעה נהרג גם התליין ששרף את הספרים בהתהפכות מרכבתו על גשר.

תיאור לסופו של הארכיבישוף נמצא גם אצל רבי יעקב עמדין (תנ"ח-תקל"ו: 1698-1776), שאף הציע לקבוע יום הודאה: "כי גבר חסדו עלינו ביום זה להקים עמוד התורה, ולשלוח מנות ומתנות לאביונים, בייחוד לעמלי תורה, שזכותם ודאי עמדה לנו לעת הזאת".

אך הפראנקיסטים לא נואשו וביקשו מהארכיבישוף החדש של לבוב, מיקולסקי, שיאפשר להם לערוך עימות נוסף עם היהודים. מצד אחד עמדו כשלושים רבנים ופרנסים יהודיים שהוויכוח נכפה עליהם, ומהצד השני עמדו כחמישה עשר פראנקיסטים, שנעזרו בכמרים.

יום רביעי, כ"ג בתמוז תקי"ט (18.06.1759). אולם האקדמיה הגדול בעיר לבוב המה אדם. המוני פולנים צבאו על דלתות האולם, אך לא כולם הורשו להיכנס. רק אצילים פולנים מהמעמד הגבוה, או רוכשים ששילמו בעבור כרטיס הכניסה מחיר מופקע הורשו להיכנס. האווירה באולם הגדול הייתה מתוחה. ניתן היה לחתוך את השקט בסכין. מה גרם לאנשים רבים לנהור לעבר האקדמיה?

הספר 'דברי בינה' שנכתב על ידי הסוחר היהודי ר' דב בער מבוליחוב (תפ"ג-תקס"ה: 1723-1805), מגולל בתוכו תיעוד מכלי ראשון של אחד הוויכוחים המצערים ביותר שעברה הדת היהודית. הוויכוח התחולל עקב דרישתם של הפראנקיסטים לערוך ויכוח עם היהודים, על מעמדו של התלמוד לעומת ספרי הקבלה והזוהר.

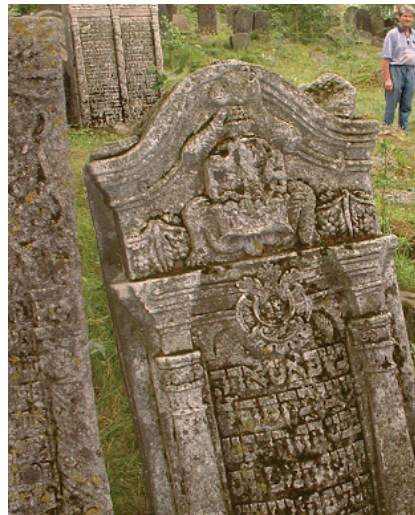
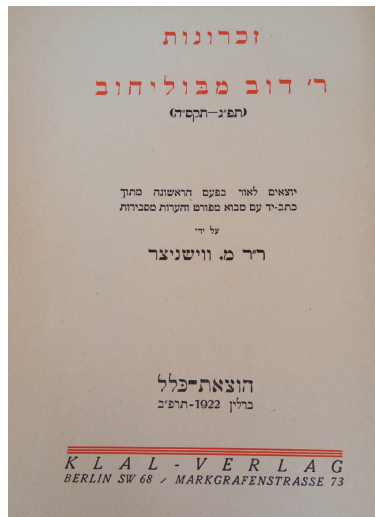
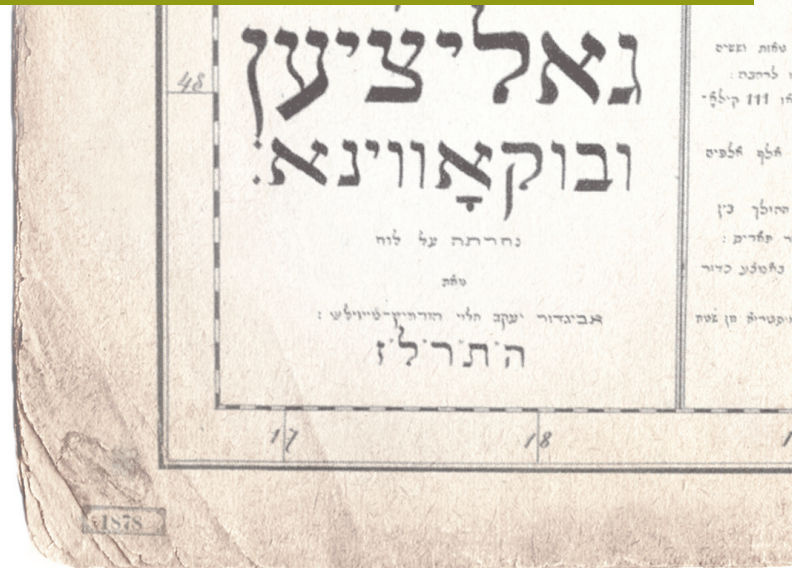
כשנה ומחצה קודם לכן, ביום שישי ל' בתשרי תקי"ח (14.09.1757), הסתיים ויכוח אחר של הפראנקיסטים עם היהודים כנגד התלמוד, בגזירה מרושעת של הבישוף דמבובסקי (שכיהן באותה העת כארכיבישוף בלבוב) לשרוף את ספרי התלמוד בפודוליה בפומבי, בפיקוחם של הפראנקיסטים.

תיאור השריפה מתואר בצער רב בספר "דברי בינה": "אנשי הכת נתנו ספרי תלמוד שלהם לשריפה... ונתנו ספרי התלמוד, ששה סדרים בשנים עשר כרכים, ליד התליין, וישם את הספרים לתוך שק, וקשרם לזנב סוס אחד, ונהג את הסוס, וספרי התלמוד הקדושים נגררים אחריו על האשפתות, דרך רחובות

בין לבוב לברודי

הרב בניהו כהן
מכון "עד הנה" לחקר
מורשת יהדות גליציה ובוקובינה

מצבתו של ר' דב בער מבוליחוב,
באדיבות פרוץ' דוד אסף, בלוג "עונג שבת"

להסתפק אף במעט על פי פשר... שייקח המועט בלא שבועה חמורה שלא רצתה זוגתו לישבע עמו ולענות אמן על שבועת בעלה נגד אחיה היורשים הנ"ל, והמה בעצמם הסבו לעצמם ההיזק רב הנ"ל."

סיפורים אלו ועוד רבים נדפסו בספר "זכרונות רבי דב בער מבוליחוב", שיצא לאור בברלין בשנת תרפ"ב (1922) בהוצאת כלל, בעריכת ר' מ. ווישניצער. הספר "דברי בינה" התפרסם בכתב העת 'השלח', שיצא לאור באודסה.

(מקורות נוספים: ספר שימוש, מרבי יעקב עמדין, אמסטרדם תק"ח; משיחי השקר ומתנגדיהם, רב"ש המבורג, בני ברק תשס"ט).

לנו עווניו, בהרבה עוולות שעשה במשך רבנותו הכל אמת, לכן אין לו דרך אחר כי אם לברוח מלבוב קודם ביאתי שמה ויניצל מעונשים הקשים הראויים לפסוק עליו. לכן... אתה נכדו כתוב אליו חיש ומהר, שלא ימתין ביאתי ללבוב שבוודאי יתחרט באם אמצא אותו, מוכרח אהיה לדבר אתו משפט הראוי לשופט המעוות משפט."

הרב רפפורט פנה לרבי דב בער וביקש ממנו שינסח בפולנית מכתב לדוכס המסביר את הנימוקים לפסק. ואכן: "כאשר קרא האדון כתבי הרב מיד הבין שדבריו צודקים, ודברי המלשינות נגד הרב שקרים המה ואינם כי אם דברי מקנאים להרב ודלטורין נגד ד' ותורתו הקדושה. ומה שעשה הרב שני פסקים סותרים במשפט אחד היה נכון כי כן דרכי המשפטים, תחילה יוצא דין תורה בשבועה שהיא קשה לעיני הבריות, ומוטב

שטר חצי זכר (שטר שהאב כותב בחייו המזכה לבתו הנשואה זכות בירושה כחצי זכר), על סך ארבעים אלף זהובים[!]. גיסיו טענו כנגדו ששטר זה הינו מזויף. כהוכחה לכך, הם טענו שלא ייתכן שאביהם התחייב בשטר סכום עצום כל כך הגדול מסך הונו הכללי.

בית הדין פסק, לאחר השוואת כתבי יד המנוח, שהתובע יישבע שבועה חמורה כדי לפייס את דעת הנתבעים, ואשתו תענה אמן על שבועה זו, ולאחר מכן יקבל את כל הכתוב בשטר.

אך האישה לא רצתה להישבע, ועל כן נעשתה פשרה במעמד חמישה דיינים, שמתוכם שניים נבחרו על ידי כל אחד מהצדדים, והדיין החמישי היה הרב רפפורט. בפשרה נכתב שלאחר שהיורשים יוותרו על השבועה, יינתן לאישה רבע מסכום השטר. בהסכם הפשרה צוין שפשרה זו מבטלת את הפסק הקודם.

אביו של שמואל כעס מאוד על הסכם פשרה זה, שהשאיר רק רבע מסכום השטר בידי בנו, והוא הלך והעליל בפני הדוכס של לבוב, שהרב רפפורט קיבל שוחד מבני המנוח, ועל כן פסק כפי שפסק.

הדוכס התפלא מאוד על הפסק, ואמר לנכדו של הרב: "לא נשמע כזה בשום הערכאות ומשפטי העמים שבעולם... הנמצא כזאת בשום אומה בעולם, שבמשפט אחד יצאו שני פסקים הסותרים זה את זה... מה שאין דעת המקום ולא הבריות יכולים לסבול עולה כזו, לכן... כאשר הייתי לו עד היום לאוהב נאמן בכל דבריו וענייניו מעת התמנותו להרבנות... אף ששמעתי הרבה קובלנות מכמה יהודים מדברים נגדו, לא האמנתי באמרי שהמה שונאים לו מחמת קנאה מדברים דופי חנם עליו, והחזקתי אותו כאשר הוא זקן לאיש תם וישר אוהב ומקובל מרוב ישראל, וכעת שנתגלה קלוניו, נתוודע